

MOTEJZÍKOVÁ, J. *Specifické znaky českého znakového jazyka*. In: MACUROVÁ, A., ZBOŘILOVÁ, R. *Jazyky v komunikaci neslyšících: Český znakový jazyk a čeština*. Praha: Univerzita Karlova, 2018, s. 83 – 90

Specifické znaky českého znakového jazyka

- **vlastnosti:**
 1. citově zabarvený význam
 2. specifická forma, kromě manuální složky zahrnují povinný nemanuální komponent neodvozený z ČJ
 3. pro překlad do ČZJ často neexistuje jednoslovný ekvivalent
- termín „specifický znak“ (SZ) poprvé použitý Motejzíkovicou (2002,2003), s tímto termínem dále pracoval Vysuček – inspirace Vojtechovský a Vojtechovská „špecifické posunky“ (slovenský znakový jazyk)
- velmi často se objevují na konci výpovědi, výjimkou jsou znaky, které vyjadřují další obsahové doplnění
- neslyšící je používají výhradně v **intrakulturní komunikaci** (neslyšící s neslyšícím)

Význam

- vyjadřují emoci, různé stavy lidské psychiky nebo osobní postoj mluvčího k někomu/něčemu a jejich hodnocení
- „...velmi často vyjadřují reakci na nějaký jev, událost, která se stala (obsahují nějakou kladnou či zápornou emoci, kladné či záporné hodnocení: překvapení, úlek, nesouhlas, protest, obdiv, souhlas, pozitivní hodnocení...)“ (Vysuček, 2009, s. 16)
- rodilí mluvčí používají SZ stejně často jako jiné
- největší počet příkladů specifických znaků ČZJ zpracoval Vysuček – v bakalářské práci jich uvedl 29 (Vysuček, 2003), v diplomové práci 78, které rozdělil do 18 tematických skupin (Vysuček 2009)

Nemanuální komponent specifických znaků

- kromě mimiky a pohybů horní části těla obsahují **orální komponent** (např. široce otevřená ústa ve tvaru hlásky „o“; pevně zavřená ústa; vypláznutý jazyk; vibrující rty; vyceněné zuby; aj.)
- není odvozen z mluveného jazyka, tzn. nejedná se o artikulované slovo
- stálý, neměnný
- mimika se může měnit podle kontextu k situaci

Příklady

č. 1

Nejčastější formulace překladu: ... *nechce se mi* ...

Nemanuální složka znaku: Hlava nepatrně kýve ze strany na stranu, ústa artikulují „FIFI“. Obecný význam: nechť mluvčího vykonávat nějakou činnost, snaha mluvčího předcházet problémům nebo situacím, které by ho uvedly do nepříjemností

V sobotu ráno vstávat, to se mi tak nechce... (SOBOTA + RÁNO + BRZY + VSTÁT + JÁ + SZ)

č. 2

Nejčastější formulace překladu: ... *naštěstí mě napadlo, že ...*

Nemanuální složka znaku: ústa vyšpulená, vzduch směřuje z úst ven

Obecný význam: V nečekané situaci je nutné hledat náhradní řešení, ve významu znaku je zahrnuto také uspokojení z nalezení východiska.

Chtěla jsem péct koláč, ale zjistila jsem, že nemám mléko. Napadlo mě, že tam dám smetanu. Vše dopadlo dobře. (JÁ + CHTÍT + PÉCT + KOLÁČ + úlek + MLÉKO + NEMÍT + SZ + PŘIDAT + SMETANA + POVĚST SE + TĚSTO + DOBRÝ)

